Ch – 44
1501

2004

10

Printed in Turkey

Printed in Turkey

Բացատրութիւն յորդորական գլխոյն, Աղապետոսի Սարկաւագի:

Յեղեալ ՚ի յունական լեզուէն ՚ի հայկական բարբառ.

Աշխատութեամբ ուրումն Ջանասիրի:

Նորատպեալ հրամանաւ Տեառն Յովհաննու Սրբազան Պատրիարգի:

՚Ի Կոստանդինուպօլիս.

՚Ի Թուականիս ՌՄԾԵ.

՚Ի Տպարանի Յօհաննիսեան Պօղոսի:

1806

Բ. I

Ընկալարո՛ւք զխրատ՝ և մի՛ զարծաթ։ և զգիտութիւն առաւել քան զոսկի ընտիր։

Առակ. 8. 10.

Printed in Turkey

Նախադրութիւն յորդորական Գրոյն, Հրամանաւ Սարկաւագի Սէթ և Տէ-ծի Եկեղեցւոյն Հայոց.

Հաճոյիւ և բարեպաշտ Թագա-ւորին Տէր Յուստինիանոս.

Ր

Քան զամ պատիւ գերա-գոյն ունելով արժանա-պատուութ ով Թգւր, պատուես զած 'ի վեր քան զամ. որ արժանի արար զքեզ այնմ. քանզի և ըստ նմանութեան երկնաւոր Թագաւորուն՝ ետ քեզ զգաւազանն երկրաւոր տէրութե. զի մարդկան ուսուցես զպահպա-նութիւն արդարոյն, և զընդդէմ նմին կատաղեացն զհաշուումն՝ արտա-

յանձնեացես․ ՚ի ներքդ օրինաց նորին Թագաւորեալ, և որոց ընդ քև՝ օրինօք Թ̃գւորելով։

Բ.

Որ̃ ղեկավար հսկէ հանապազ բազմաչեայ միտքն Թագաւորի․ ունելով ապահովա̃պս զուղղեակն իրաւագործու̃ե, և՚ի բաց հերքելով հզօրեղապէս զկոհակսն անօրէնու̃ե․ զի մի՛ կուրն համաշխարհական հասարակու̃ե, խորտակեսցի յալեաց անիրաւու̃ե։

Գ.

Ի ծայրին ուսուցմն և առ̃ջին՝ մեք մարդիկս, զճանաչելն ուրուք զանձն իւր՝ ուսանիմք լինել․ քանզի որ ծանեաւ զանձն իւր, ծանիցէ զա̃ծ։ Իսկ որ ծանեաւն զա̃ծ, նմանեացի Ա̃յ․ և նմանեացի ա̃յ, արժանի է ղեալն ա̃յ․ և արժանի լիցի ա̃յ, որ ոչինչ անարժան գործէ Ա̃յ, այլ խորհի զնոյնայսն․ և խօսի՝ զոր խորհի, և առնէ՝ զոր խօսի։

Դ.

Դ.

'Ո՛վ վր՛ ազնուութն նախածնողաց մի՛ որք ամբարհաւաճեցիք. քանզի տիղմ ունին մեքն սեռին նախահայր, և որք 'ի ծիրանիս և 'ի բեհեզս պարծին. և որ յաղքատութե և 'ի խօթութե խոշտանկին. և որք արքունի խոյրս ի գլուխ դնեն. և որք զուրկ 'ի սանց՝ արտաքոյ ազնին և հսկեն. Մի՛ ուրեմն պարծեսցուք 'ի տոհմային ազգ, այլ 'ի քաղցրութի բարուց պանծասցուք:

Ե.

Պիտեա՛, ո՛վ բարեպաշտութեան ածաշէն պատկեր, զի որքան մեծամեծ պարգևաց արժանաւորեցար առ այ, այնքան մեծագունի փոխատրութե պարտապան ես նմա: Ուրեմն հատո՛ բարերարին զպարտսն շնորհակալութե. որ ընդունի ըզ պարտսն՝ ոչ շնորհ. և շնորհին փոխարէն՝ շնորհ հատուցանէ: Քանզի նա միշտ, և շնորհաց սկիզբն առնէ,

և որ պարտս՝ զշնորհսն հատուցանէ.
Բայց շնորհակալութիւն խնդրէ առ ՚ի մէնջ, ոչ զարտաքերութիւն ՚ի ձեռն բանից բարեաց. այլ զյառաջբերութիւն նուիրաց՝ ՚ի ձեռն բարեպաշտ խոստութեանց.

Օ

Ոչինչ այնպէս դիւրահաւանս առնէ զմարդ, որ կարէ զորս կամի գործել. բայց միշտ զմարդասիրականս՝ և կամիլ և գործել: Որդ՝ որովհետև յայլ քեզ շնորհեալ է կարողութիւն (որում կարօտէր վասն մեր բարի կամքն քո) զամենայն ինչ և կամեսցիս և գործեսցես. որ հաճոյանայ այնմ՝ որ ետ քեզ զնոյն:

Ի

Երկրաւոր ընչից անկայուն հարստութիւն, քատակի ընթացից գետակյան հոսմանց. դոյզն ինչ ուրեմն հոսեալ առ այնս՝ որք ունել վարկանին. իսկ յետ սակաւուց ընդ այլ հոսելով առ այլս երթայ: Բայց միայն

դանձն

գանձն բարերարութե՟ մնայուն է ստացողացն զնոյն · քանզի շնորհքն բարեաց գործոց՝ վերադառնան առ արարօղն ։

Ը.

Անճանաչելի ես ՝ մարդկան վասն բարձրութե՟ սորին թ՟ւորութե՟ս · բայց դիւրաճանաչելի լինիս կարօ_տելոցն՝ վ՟ կարողութե՟ ՚ի վերուստ իշխանութե՟ն · և բանաս զականջդ այնոցիկ , որք յաղքատութե՟ պաշա_րեալ՟ք են , զի բացեալ գտցես զդ՟յ լսելեան · քանզի որպիսիք արդեօք մերոց ծառայակցացն լինիմք , այնպիսի յաղագս մեր գտանելոց եմք զՏ՟րն ։

Թ.

Յոգնին բազմահոգ թագաւորի , գունակ հայելւոյ ջինջ լինել պար_տի · զի ամ՟ծայլին ճառագայթիւք միշտ փայլեսցէ , և զլուսամունս իրո_ղութե՟ց անտի ուսանիցի · քանզի ո՛չինչ այնպէս տանէ նկատել զպի_տելիսն · ո՟պ պահէն զնոյն (հոգի) հանապազ մաքուր ։

Ժ

Մի՛ առ նաւարկօղսն․ յորժամ նաւորդն սխալէ, դյզն փաս նաւարկողացն բերէ․ իսկ յորժամ ինքն ղեկավարն, զամ նաւին կորուստ գործէ․ Այնպէս և՛ի քղքն, եթէ ոք արդեօք յիշխեցելոցն մեղիցէ, ոչ այնքան հասարակութեն, որքան անձին իւրում անիրաւէ․ իսկ եթէ ինքն իշխանն՝ զամ քաղաքական հասարակութե զվնասն գործէ։ Արդ՝ զի մեծամեծ՝ համարս տացէ, եթէ ոք անտեսեսցէ զպիտելիսն, հանդերձ բազում ջանիւք՝ և՛ առասցէ և՛ գործեսցէ զամ։

ԺԱ

Շրջանակ իմն շուրջ թաւալի ըղ մարդկային իրողութիւնք, որ երբեմն այսպէս, երբեմն այլապէս բերէ զնոյնս, և պարաբերէ․ և անհաստատութի է այնց․ ոչ միաւորն միոյ իրիք յառաջնկայից ՚ի նոյնու․ Պարտ է ուրեմն քեզ ո՛վ

կա

կարօղ Թագաւոր, 'ի սոցին շուտա-
դարձ փոխարկութիւն, անփոխարկելի
ունել զբարեպաշտ մտածութիւնդ.

ԺԲ.

'Ի բաց դարձիր 'ի պատիր բանից
շողոքորթաց, որք 'ի յափշտակօղ
բարուց ագռաւուց: Քանզի սոքա
զաչս մարմնոյն բրեն. իսկ նոքա ըզ
մտածութիւնս հոգւոյն բլշեցուցա-
նեն. ոչ ներելով տեսանել զերեսն
ճշմարտութեան. քանզի կամ գովեն եր-
բեմն զարժանիս պարսաւի. կամ
պարսաւեն յոլովակի զլաւագոյնսն
արժանիս գովեստից. զի մին 'ի յեր-
կուց աստի միջանչական լինիցի.
կամ չարն՝ որ դրուատի. կամ
բարին՝ որ նախատի.

ԺԳ.

Հաւասար լինել պարտ է համա-
պազ խոնարհութեան Թագաւորին.
քանզի փոփոխիլն ըստ փոխարկութիս
իրողութեցն, նշանակ լինի անկայուն
տրամախոհութեան. իսկ հաստատապէս
'ի

'ի բարիս յիւրում, (որպէս բարեպաշտ ձեր կարողութիւն սերտեալ է) և ոչ յամբարտաւանութիւն 'ի վեր ամբառնալ և ոչ 'ի տխրութիւն 'ի ստոր բերել. հաստատուն է ապահովապէս, և այնոցիկ՝ որք անդրդուելի ունին զհոգին.

ԺԴ.

Եթէ որք զմտածութիւն մաքրեալ ունին 'ի մարդկային պատրանաց, և տեսանեն զոչնչութիւն իւրոյ բնութեան, և զսղութիւն և զփութանցութիւն աստի կենաց, և զաղտն՝ որ շարալծեալ է 'ի մարմինն, ոչ անկցի 'ի դարեխ հպարտութեան, թէև իցէ 'ի բարձու արժանապատուութեան.

ԺԵ.

Որքան զմեծ փառաւորութիւնս թագաւորութեան, պատուին բարեպաշտութեան զթագաւորն զարդարէ. քանզի հաստատութիւն անհետանայ, և փառքն անցանեն. իսկ շուքն աստուածային քաղաքականութեան յանմահ

յաւիտեանս յարաձգի. և անդր
քան զմտաւացուցումն զունօղուն զե-
տեղեալ կացուցանէ.

Ժ. Ը.

Արդէն ինձ թուի անտեղագոյն լի-
նել. զի հարուստ և աղքատ մար-
դիկ յաննման խղութեց զնման
մեռ կրեն. քանզի ոմանք՝ ՚ի յղփու-
պարպառին. իսկ ոմանք՝ ՚ի սովէ ա-
պականեալ կորնչին. Այլ ոմանք՝ գը-
րաւեալ ունին զծագս մի. իսկ ո-
մանք՝ ոչ ունին ուր կացուսցեն ըզ-
ներքսանս իւրեանց. Որդ՝ զի եր-
կոքին ևս առողջութ դիպեսցին,
բարձմամբ և յաւելմամբ դարմա-
նել՝ պիտի զայնմանկ. և առ հաւասարութ՝
զանհաւասարութին փոխաբերել.

Ժ. Թ.

Որ մերովս բացյայտակի ցուցաւ
ժամանակն բարեկեցութ, զոր
նախագոյն ասաց ոմն ՚ի գոց լինելն
գոլ. յորժամ կամ իմաստասէրք
թագաւորեսցեն, կամ թագաւորք

իմաս

իմաստասիրեսցեն ։ Եւ քանզի ի-
մաստասիրելով արժանի եղէք Թա-
գաւորութե՛, և Թշրելով՝ մի՛ ՚ի բաց կայ-
ցէք յիմաստասիրութե՛ ։ Քանզի եթէ
սէրն զիմաստութի՛ առնէ զիմաստա
սիրութի՛ ․ իսկ սկիզբն իմաստութե՛՝
երկիւղն այ ․ զոր ՚ի կուրծս ձեր հա-
նապազ ունիցիք ․ քաջայայտ է ոչ
ճշմարիտ՝ առ յինեն ասացեալս ։

ԺԲ.

Թագաւոր զքեզ ըստ ճշմարտութե
սահմանեմ, երբ Թագաւորել և տիրել
հեշտութեց կարողացեալ ․ և զպը
սակն ողջախոհութե ՚ի գլուխ կա-
պեալ ․ և զծիրանին արդարութե
զգեցեալ ։ Քանզի այլ իշխանութի՝
անձն ունի յաջորդ ․ իսկ այսպիսի
թագաւորութի՝ ղանման մնացակա-
ցին պահէ ։ Եւ այն՝ յայսմ
տենչս լուծանի ․ իսկ այս՝ ՚ի
յաւիտենական տանջանացն զեր-
ծանէ ։

ԺԹ

Եթէ Ա͞ծ պատուիրէն՝ որ յամենեցունց յա-
ռաջագայի՝ կամեցիս բերկրել ըն՛ր
ամենեցուն հո՛րկ բարերար․ Քանզի ոչինչ
այնպէս սա բարեմտութիւն քարոզէ ոպ
շնորհ բարերարութեան տուեալ կարօ-
տելոցն։ Քա՛ զի վա՛ երկիւղի ե-
ղեալ ա͞ծութիւն, ձեւակերպեալ
շողոմութի է․ որ կեղծեալ պատուոյ
անուանեմք՝ պատրէ զայնոսիկ՝ որք
նմին ուշ եդեալ անսան,

Ի

Յիրաւի՛ յարգոյ է Թագաւորութիւն
ձեր, զի Թշնամեացն ցուցանէ
զներողութիւն, իսկ հպատակացն
ընծեռէ մարդասիրութի։ Եւ որ
յաղթէ նց զօրութեամբ զինուց ամենայն
սիրով յաղթահարի ՚ի յերոցն․
Քանզի որչափ է գազանի եւ ոչխա-
րի միջոցն, այնչափ երկուցն հա-
մարեալ լինի տարբերութիւն․

ԻԱ

Գթութիւն մարմնոյն հաւասար է
ամ

ամ մարդկան Թագաւորին. իսկ իշ
խանութե արժանապատուութեն՝ նը
մանէ Այն ամցն. քանզի ոչ ու-
նի 'ի յերկրի քան զինքն բարձրա-
գոյն. Պարտ է ուրեմն նմա. և յերև
զմծ մի' բարկանալ. և' ոչ մանկանա
ցու մի' բարձրավզիլ. զի Թէ և ամծայն
պատկերաւ պատուեալ է, բայց և
հողային փոշեաւ փաղփիւսեցեալ է.
որով ուսցի առ ամնին զհաւասա-
րութիւնն.

ԻԲ.

Ընկալ զայնոսիկ՝ որք զբարկան
խորհիլ կամին. և մի' զայնս՝ որք
շողոքորթել ըստ մանգամ փութայցեն
ձեռյն. քանզի նոքա զօգուտն դի-
տեն և խոհական ճշմարտութե, իսկ
սոքա յայնս հայլին՝ որք ի՛չխողացն
համոյ երևին. և ատուերոցն մարմնոց
քատակելալք, ասացելոցն առ'ի նո-
ցանէ ձայնակից լինին.

ԻԳ.

Ո՛յնպիսի լեր առ ծառայսն քո,

որ

որպիսի կամիս քեզ զա̃րն լինել.
քանզի ո̃չ լսեմք՝ լսելի՛ լիցուք. և ո̃չ
տեսանեմք՝ տեսեալ եղիցուք յա̃ծ-
ային և յամենահայեաց տեսուե̃ն:
Արդ՝ նախ ՚ի ներքս ածցուք ողոր-
մութե̃ն զողորմուի̃, զի նմանեաւ
զնմանն ընկալցուք:

ԻԴ.

Ո̃չ ջինջքն ՚ի հայելեաց՝ զայնպիսիս
ցուցանեն ներերևոյթս դիմաց, ո̃պէս
են սկզբնատիպքն, զզուարճութի՝
զուարճացելոցն, և զտխրութի՝
տխրեցելոցն. սոյնպէս և արդար դա-
տաստանն ա̃յ՝ մերային գործոց հա-
մանմանի: Քանզի որպէս արդեօք
իցեն առ ՚ի մէնջ գործեցեալքն,
այնպիսիք մեզ ՚ի նմանեացն տուե̃լ
լինին:

ԻԵ.

Խորհեա՛ց զգործելիսն յամրապէս,
բայց կատարեա՛ զդատեցելսն փու-
թապէս. քանզի յոյժ վտանգաւոր
է յերողութիս անշրջահայեցութիս.

զի եթէ զչարիսն՝ որք յանխոհութե՟է
զմտաւ ածիցէ ոք, յայնժամ բար-
ւոք ծանիցէ զօգուտսն բարեխոր-
հու՟ե · ո՟պ և զպարգևն առողջու՟ե՝
զկնի փորձոյն խօթու՟ե · Պարտ է
ուրեմն ո՛վ քաջախոհագոյն թագա-
ւոր, և՛ խոհեմագոյն խորհրդով, և՛
ջերմեռանդ աղօթիւք՝ ճշտաբար
քննել զպիտելիսն աշխարհի։

ԻԸ

Բարւոքապէս տնտեսեսցես զբարի
թագաւորութի՟ն քո, եթէ զա՟մ ինչ
փութասցիս նկատել, և ոչինչ հան-
դուրժեսցես անտես առնել։ Բան-
զի ոչ փոքր է 'ի քեզ, որ փոքր լինել
թուի 'ի բաղդատման քոյոցն · վ՟ս զի
և բառ թագաւորի սակ, մեծ ունի
առ ամենեսին զօրութի՟ն։

ԻԹ

Անձին քում պահելոյ զօրէնսն դի-
ցես հարկ 'ի վ՟ր · իբր ոչ ունելով
'ի վ՟ր երկրի զոք՝ որ կարօղ իցէ
հարկադրել։ քանզի այսպէս և՛ օրի-

 նացն

նացն ցուցցես զկարգութին, դու ինքն յառաջ քան զայլսն զնոսին յարգելով. և հպատակացն յայտ լիցի՝ օրինազանց գոլն ոչ անվտանգ լինել:

ԻԸ

Հաւասար յանցանելոյն զոչ արգելուլն զյանցուցելոյն՝ համարեա՛:

Քանզի թէ և ոք քաղաքավարեացի օրինաւորապէս. բայց հանդուրժեսցէ կեցողացն անօրինաբար, գործակից չարացն գոլ առ այ դատի: Իսկ եթէ կամիցիս երկպատիկ հաճոյ լինել, և՛ զառնօղսն լաւագունից նախապատուեա՛, և՛ զկրակօղսն վատթարագունից կշտամբեա՛:

ԻԹ

Յոյժ օգտել կարծեմ զփախչելն 'ի կենցաղակցութենէն չարացն:

Քանզի որ կենցաղի համապազ ընդ մարդկան չարաց, կամ կրել կամ ուսանել չար ինչ հարկ է. Իսկ որ ընտկակցի լաւաց, կամ զքատակումն բարեացն ուսանի, կամ ըզ-

նուա

1707 5522-51
Гос. Публ. Библиотека ССР А. ... Мясников

Նուաղումն չարացն վարժի։

Ի

Աշխարհական թագաւորութեան յայ
քեզ հաւատացել, մի՛ զոք ՚ի չարացն
՚ի գործ արկանիցես ՚ի կառավարութ
իրողութեց։ Քանզի զորս արդարև
նոքա չարաչար գործիցեն, համար
տացէ այ՝ որ ետ նոցա զզօրութիւն։
Ուրեմն զկնի բազում քննութեն՝ ե-
ղիցին իշխանացն առաջարկութիք։

ԻԱ

Հաւասար վարկանիմ չար, և՛ թշնա
մեացն չարագործութեքն՝ ցաս-
նուլ, և՛ սիրելեացն շողոքորթութեքն՝
ողոքիլ. քանզի պարտ է երկաքանչիւ-
րոցն քաջապս հակակայիլ, և յայնմա
նէ որ վայել է՝ ոչ միով իւիք ՚ի բաց
կալ։ Ո՛չ սակս անբան չարակամեն
նոցին՝ վրէժխնդիր լինելով, և ոչ
կեղծել բարեկամութեն սոցին՝ փո-
խարէն հատուցանելով։

ԻԲ

Համարեա զայնս գոլ ճշմարտագոյն

սի

սիրելիս, որք ոչ գովեն զիմ զառ 'ի քէն ասացեալսն. այլ՝ որք արդար դատմամբք զիմ յինչ գործելութիւն. Եւ որք ուրախակցին 'ի շահաւորսն, և տխրին 'ի ներհականսն. Բանզի սոքա ճշմարտիւ կարի՛ անսուտ սիրելութեան ցուցանեն նշանակ.

ԼԴ.

Մի՛ փոխարկեսցէ քեզ զմեծախոհ միտս՝ փեմութիւն երկրաւոր այսր իշխանութեան. այլ ո՛չ հոսանուտ իշխանութե վարօղ, անփոփոխ կալ զմիտս 'ի փոփոխական իրողութիւնս. ոչ 'ի յանդգութիւն՝ բարձրանալով, և ոչ 'ի տխրութիւն՝ նուաստանալով.

ԼԴ.

Ո՛չ ոսկի երբեմն այսպէս, երբեմն այլպէս յարուեստէն փոխաձևեալ, և 'ի զանազան տեսակս զարդուց յեղաշրջեալ, մնայ որինչ է, և փոփոխումն ոչ կրէ. սոյնպէս և դու ո՛վ բարեշուք թագաւոր, զայլ զկնի այլոյ փոխելով պետութիւն, և ժամա-

 Նեալ

Նեաւ յայդ վերնադոյն պատուին, դու ինքն Յիսուս՝ ոչ 'ի նոյն երրորդութեան, անայլայլելի ունելով 'ի բարձին ըզ մտախոհութիւն։

ԺԱ.

Յայնժամ փորձեա՛ թագաւորել ապահովապէս, յորժամ տիրես կամայական մարդկան. քանզի որ ակամայ հպատակի, յորժամ ժամանէ, ապստամբել փութանչէ։ Իսկ որ օրինօքն սիրելութե իշխէ, հաստատուն ունի առ իշխօղն զհնազանդութիւն։

ԺՕ.

Օ ի զիշխանութիւն թագաւորութեն անձնիցես հուշակելի, որքան ունիս ընդդէմ մեղուցելոյն հպատակաց բարկութի, այնքան ունել և ընդդէմ անձին քում յանցուցելոյ՝ հմբեա՛։ Քանզի ոչ ինչ զօրէ զայն՝ որ է յայն քան իշխանութե՝ խրատել, եթէ ոչ՝ զմտաւածութի իւրական, որ 'ի նոյն յանցուցելոյն շարժեցեալ յառաջադայի։

ԼԷ.

Որ մեծ իշխանութիւն առեալ է, տուո
ղէն իշխանութեն հպատակեսցի ըստ
կարի. Վ՛ասնզի եթէ ա՛յ իմիք կերպի՝
բերէ զպատկերն նոյն ամենեցուն,
և՛ի ձեռն նորին ունի զպետութին ՛ի
վերայ ամենեցուն. յայսմ արդարև
մանաւանդ Ի.Ն հպատակեսցի, ՛ի
վարկանելն ոչինչ քան զողորմելն ա—
ռաւել նախապատիւ.

ԼԸ.

Վեր քան զոսկի և քան զակն պատ—
ուական զհարստութի բարերա—
րութեն՝ անձանց գանձեսցուք. զայն՝
որ և՛ աստէն զուարճացուցանէ յու—
սովն հանդերձելոյ զմնայլմանն, և՛ան—
դէն քաղցրացուցանէ փորձիւն յու
սացելոյ երանութեն: Իսկ այնոքիկ՝
որք այժմ շուրջ զմեօք, ոչ ոչինչ
առ մեզ. մի՛ զուարճացուսցեն զմեզ:

ԼԹ.

Փութասցուք պայծառագոյն պար—
գևս փոխարէն հատուցանել ա—
նոս

նոցիկ՝ որք սիրելութբ առնեն զառ՚ի
քեն հրամայեալսն ։ Քանզի այսու
կերպիւ՝ և՛ լաւագոյն անձեցուցեալ ըզ
յօժարութիւն, և՛ յոռեագոյն ուսու-
ցեալ՝ լքանել զչարութիւն ։ քանզի ար-
ժանի առնելն այնց զայնոսիկ, որք
ոչ առնեն զայնս՝ կարի անպատեհ է ։

Խ

Բան զամենեսեան պատուակա-
նագոյն է Թգւորութիւն ։ Բայց յայն
ժամ մանաւանդ է այնպիսի, յորժամ
այն՝ որ շրջապատեալ է զայս իշխա-
նութ, ոչ ՚ի յանդգնութ հակեսցի,
այլ ՚ի կարեկցութ հայեսցի. ՚ի ամենայ-
դի անգթութէն՝ ոչ ՚ի գազանակա-
նէ՛՛ իբրեւ դառնալով. խակ զմարդասի-
րութիւն իբր աստուածային ցուցանելով ։

ԽԱ

Ամենախոսաբար առ սիրելիս և առ
Թշնամիս արա զգուշաւորութիւն.
մի՛ բարեխօսիցն շնորհելով զմ բա-
րեկամութեն, և մի՛ չարակամացն հա-
կակայելով զմ ատելութեն ։ Մ զի

Նոյն

նոյն անտեղութի է, և՛ արդարացուցա-նել զանիրաւն՝ թէ և սիրելի՛ իցէ, և՛ անիրաւել զարդարոյն, թէ և թշ-նամի՛ իցէ. քանզի չարն յերկոքանչ-իւրս նման է, թէպէտ և՛ի ներ-հակական դատանիցի:

ԽԲ.

Ուշադրութե՛ լսել պարտին դատա-ւորքն իրողութեց. քանզի դժուար-որսալի է գիւտն արդարոյն, որ դիւ-րաւ փախչի յայնցանէ՝ որք ո՛չ յոյժ զգուշանան: Ո՛վ թէ զարուեստա-բանութի՛ ատողացն՚ի բաց թողլով, և զհաւանականութի՛ ստացելոցն զանց առնելով, ՚ի խորս դիտաւորութեցն զինքեանս՚ի ներքս արկանիցեն, այն-պէս՚ի վեր քարշեսցեն զառ՚ի յինքենց խնդրելին. և յերկակի մեղաց ՚ի բաց փախիցեն. ո՛չ ինքեանք զբարին մատնելով, և ո՛չ այլոց զնոյն իրա-կել թոյլ տալով:

ԽԳ.

Կ. է և ստանայցես գործս բարութե

հաւասարաթիւն աստեղաց, ոչ
երբէք կաղթիցես բարութեան քո:
Բանզի որքան ինչ որք արդեօք մա֊
տուցանիցէ քո, ՚ի նորայոցն զնորայան
նուիրէ նմա: Նա ոչ չիք ումեք
կարեւոր անդր անցանել քան զխու֊
րական ստուերն՝ որ միշտ յառաջ
երթայ, թէ և կոյժ ընթանայցէ.
սոյնպէս և ոչ զանցերազանցելի բա֊
րութեան քո՝ բարերարութեանք
զանցանիցեն մարդիկ:

ԽԳ

Անծախելի է հարստութիւն բարե֊
րարութեան: Քզի ՚ի տալն՝ առաւել լինի,
և ՚ի ցրուելն՝ ժողովի: Օ այս ունե֊
լով յանձին քում, ով մեծապարգև
թգւր, տուր առատապէս ամ հայցո֊
ղացն առ ՚ի քեն: Բանզի անհունա֊
պատիկ ունելոց ես փոխարէնս վն
սոցին, յորժամ գայցէ ժամանակն
հատուցման գործոց:

ԽԴ

Ակնարկութե քո առաւել զթագաւո֊

րու

րութիւն, քատակեայց նմա՛ ՚ի ձեռն գոր-
ծոց բարեաց: քանզի ՚ի նոցունց ան-
տի եղեր՝ որք բարի առնել կարօղ
են. այլ ոչ յայնցանէ՝ որք բարի կը-
րել կարօտ են. վի զի պատրաստու-
թիւնն առատութե ընչից, անարգել
է առ բարերարութիւն աղքատացն.

ԽԸ.

Որ աչք բնաւորեալ է մարմնոյ, այնպէս թգւոր յարմարեալ է շխի, տուեալ յայ ՚ի գործակցութ օգ-տակարացն. Պարտ է ուրեմն նմա, որպ իւրական անդամոց, այնպէս ամ մարդկան նախահոգակ լինել. զի ՚ի բարիս զարգասցին, և ՚ի չարիս մի՛ անկցին.

ԽԹ.

Ապահովագոյն պահպանութ համա-րեա՛ փրկութեան քո, զչանիրաւելն ումեք երբէք ՚ի հպտկայն: քանզի որ ումեք ոչ անիրաւէ, ոչ կասկածի յումեքէ: Իսկ եթէ ոչ անիրաւեսցեն՝ ապահովութ արտադրէ, բարերա-

րեն՝

րելն՝ առաւել ես․ զի զապահովու-
թին տայ, և զխրելութին ոչ
մատնէ․

ԽԲ

Տէ՛ր հաստատականն՝ ո՛վ բարեպաշ-
տադոյն Թագաւոր, և՛ ահաւոր վասն գեր-
ունակութեան իշխանութեան, և՛ քաղցրալի
վասն առատ բարերարութեան։ Ո՛ր զեր-
կիւղն արհամարհելով վասն գորովոյն․
և մի՛ զգորովոյն անփոյթ առնելով
վասն երկիւղին։ Ր․ ժլ զհեզութին ու-
նելով՝ անարհամարհելի․ և զարհա-
մարհութին ունելով՝ անհեզանալի։

ԽԳ

Ո՛րս հաստատական օրէնսադրես ՚ի
ձեռն բանից, դու զայնոսիկ
յառաջընթաց գոլով ցուցցես ՚ի
ձեռն գործոց․ զի բանիւքն՝ որովք
հաւանեցուցանես, և անուշակ կէնք
զուգամանեսցի․ ջզի այսպէս դրուա-
տելի հաստատեսցես զիշխանութին քո,
եթէ խորհիցիս՝ ոչ առանց գործոյ,
և եթէ գործիցես՝ ոչ առանց խոր-
հրդոյ։

Ծ

Առաւել սիրեմ ով անդորրամիտ Թգւր՝ զայնոսիկ, որք պաղատին առ՚ի քէն տուրս առնուլ. ք̃ զայնս՝ որք փութան քեզ ընծայս մատուցանել։ քանզի ոչ պարտապան հատուցման կացուցանես. իսկ նոքա զածծ քեզ պարտապան առնեն. որ զառ նն եղեալն ինքեան համարի. և հատուցանէ բարւոք փոխատրութբք ածասէր և մարդասէր դիտմանն քո.

ԾԱ

Գործ է արեգական լուսաւորել ճառագայթիւքն զարարածս. Իսկ արքայի առաքինութի է, ողորմիլն կարօտելոց. բայց քան զնա լուսաւորագոյն է բարեպաշտ Թգւրն. քանզի նա խոյս տուեալ մեկնի յաջորդութբն գիշերոյն. իսկ սա ոչ թոյլ տուեալ ներէ յափշտակութեն չարացն այլ լուսոյն ճշմարտութե՝ յանդիմանէ զգաղտնիսն անիրաւութե։

Ծ Թա

ՃԲ

Օ Թագւորն որք յառաջ է քեզ՝ զարդարեաց իշխանութիւն. իսկ դու միոյն ով կարօղ՝ պայծառագոյն սրա- բեր, հեզութբ խառնելով զվսեմութիւն իշխանութե, և քաղցրութբ յաղթելով երկիւղի՝ միաւորեցելոցն առ քեզ:

Ուստի ՚ի նաւահանգիստ քոյդ ան- դորրութե ամքն դիմեն՝ կարօտելքն ողորմութե, և յաւէտ աղքատութեն զերծեալք, գոհացողական երգս քեզ վերառաքեն:

ՃԳ

Ո՛րչափ կարողութբդ զամքումբք գերազանցես, այնչափ և գործովք գերափայլել ջանցիր. և համեմատ մեծութեն կարողութե՝ գործոցն բարեաց պահանջել սպասեա:

Արդ՝ զի առ յոյն վերաքերօղեսցես, հանդերձ պատկան անպարտելի Թագւորեդ, ստացի՛ր և զպսակն բարերարութե աղքատաց:

Խո

ԾԴ

Խոկացէլ նկատեա՛ նախ քան զպատ_ուիրելն՝ զոր կամիս, զի հրամայես_ցես խոհեմութ՟ որ ինչ վաւերական է. քանզի դիւրագթելի է գործա_րան լեզուին, և մեծագոյն վտանգ ընձեռուէ անփոյթ եղելոցն։ Իսկ ե_թէ զբարեպաշտ մտածութիւն՝ ոչ երաժշտական ներդաշնակութի վե_րադրիցես նմա, զքաղցրանուագ տաղն առաքինութե եղանակեսցէ։

ԾԵ

Սուր արդարև պարտ է լինել ար_քային առ ամ ինչ, և մանաւանդ առ դատողութիս դժուարին իրողութեց. բայց դանդաղ յոյժ ՚ի բարկութի ցուցանիլ։ Քանզի որովհետև ա_մենևին չբարկանալն՝ դիւրարհա_մարհելի է. և՛ ցասնուցու չափաւո_րապէս, և մի՛ ցասնուցու։ Ա՛յն՝ զի զդիմեցմունս վատթարացն արգել_ցէ. իսկ այս՝ զի զյօժարութիս լաւացն հետաղօտեսցէ։

Ճ.

Ի ճշդ խորհրդենի սրտի քում մտադրութե՛ իմացիս զլաւս ընդ քեզ կենցաղավարեցելոցն. զի ծանիցես ճշգրտութե՛, և՛ զայնս՝ որք սիրով պաշտօն տանին, և՛ զայնս՝ որք պատրանօք շողոմեալ շողոքորթեն. Քզի բազումք բարեխօս լինել կեղծաւորեալք, մեծապէս վնասեն հաւատացողացն:

ՃԱ.

Բան լուեալ՝ որ օգտել կարօղ է, մի՛ միայն լսելեօք զայն, այլ և գործով ընկալ. քանզի ո՛րպէս իշխանութին թգաւորին պայծառանայ. յորժամ կա՛մ յինքեան զպիտելիսն նկատէ. կամ զառ'ի յայլմէ գտեալսն՝ ոչ ի՛ելք անտես առնէ. այլ ուսանի առանց ամօթոյ, և կատարէ անյապաղաբար.

ՃԲ.

Պղեակ արդարև՝ անկործանելի պարսպօք ապահովացեալ, արհամար-

հէ զպաշարօղ թշնամիսն իւր․ իսկ բարեպաշտ թգ̃ւորուին ձեր, ողորմութ̃ք սպարսպէլ, և աղօթիւք շուրջանակի աշտարակեալ, անպարտելի եղանի ՚ի նեռից թշնամեաց․ հուշակելիս ըդ̃էմ նոցին կանգնելով յաղթանակս։

Ծաժ

Սարեսցիս վայելչաբար սորին թգ̃ւորութե̃դ, զի քեզ սանդուղք լեցի վերին բարեփառութե̃ն․ քանզի որք զսա բարուք կառավարեն, յետ այսր և նմին արժանի լինին․ Բայց զսա կառավարեն բարուք, որք հայրական գորով ցուցանեն իշխեցելոցն․ և իշխանքն երկիւղ ընկալնուն առ՚ի նոցանե․ Սաստիւք արդարև ըզ յանցանման յառաջագոյն զսպելով իսկ զփորձ տանջանաց առ նմա ոչ ածելով։

Կ

Ինքնակալի հանդերձ է զգեստն բարերարութե̃, և անապական պատմուճան՝ գութն որ առ աղքատս։

 Պարտ

Պարտ է ուրեմն նմ որ կամիցի բա-
րեպաշտութ՟ թփրել, այսպիսի զգես-
տուք զհոգին գեղազարդել. քանզի
որ զգեցեալ է ծիրանի աղքատսի-
րութ՟, և արժանաւորեսցի երկ-
նային թագաւորութ՟։

ԼԱ

Պաւաղան թգրութ՟ առ. քոյ ըն-
կալեալ, դիտեա՛ նկատեա՛ թէ զի-
արդ հաճոյասցիս այնմ որ տուեալ
է քեզ զայն։ և ոչ քան զմարդիկ
նախապատուեալ ես ՚ի նմանէ, առա-
ւել քան զամենեսին փութացիր
յարգել զնա։ Բայց այս յարգու՟
համարեալ լինի մեծագոյն, եթէ
իբրև զքեզ տեսանիցես՝ զստեղծեալսն
՚ի նմանէ. և ոչ պատուոց վճար՝ զբա-
րերարութիւն լրացուսցես։

ԼԲ

՚Ի վերջին օգնականութիւն պարտի
ընթանալ ամ մարդ, որ փրկու՟
տենչայ։ Իսկ թագաւորն նախ քան
զամենն՝ ոչ հոգացող վն ամցն։ Ո՛չ

յոյ պահպանեալ՝ եւ զթշնամիսն քո_
ջրապէս յաղթահարեսցէ, եւ զիւրսն
հոգաբարձութեամբ պատսպարեսցէ։

ԿԲ.

Տ՛ր ոչ կարօտիս ումեք. իսկ թ̃ուրն
Ո՛Ն միայնոյ քառակեա՛ց ուրեմն
այնմ՝ որ ոչ կարօտի ումեք, եւ սաս_
տայցէ խնդրողաց զողորմութիւն ոչ
ձիշդ հոգւոյ՝ վարել առ ընտանի
ծառայն քոյայլ ամենայն ընծեռելով
զհայցուածսն՝ որ առ կեցութիւն։
Ոանզի յայժ լուսադէմն է վն ար_
ժանեացն ողորմիլ եւ անարժանից.
քան թէ զարժանիսն զրկել վասն
անարժանիցն։

ԿԳ.

Մ՛ինչ ներումն խնդրես մեղաց,
ներեա՛ եւ դու յանցուցելոցն ՚ի
քեզ. զի թողութեան թողութի փոխատրի
եւ հաշտութիւն՝ որ ը ծառայակցացն
մերոց, բարեկամութիւն եւ ընտանու_
թիւնն առ ա՛ծ։

ԿԷ.

Որ փութայ անբասիր թղ̃ուրել, պա՛րտ է նմա և՛ յորտաքուստ անփաուտեցն պահպանել. և՛ զանձն իւր յառաջ քան զնա զամօթի հարկանել. զի՛ և՛ ՚ի յայտնապէս մեղանչելոյն վա̃ նոցա հրաժարեսցի. և՛ յաւանձին յանցանելոյն՝ յանձնէ իւրմէ արգելեալ լիցի. քանզի եթէ հպատակեալքն՝ ամօթոյ արժանիք եւեւիցին, առաւել ես թղ̃ուրն արժանի այնմ լինիցի.

ԿԸ.

Ռամկի գոլ ասեմ չարութի̃, գործելոյն զյուխս և զտանջանաց արժանիս. Իսկ իշխանի յոււթի̃, ոչ առն՚ըն զբարիս և փրկութ̃ե արտադրօղս. քանզի ո՛չ ՚ի չարաց բացակայէն արդարացուցանէ զիշխօղն, այլ ցուցակութի̃ բարեացն՝ պսակէ զայնպիսեն. Ուրեմն ո՛չ միայն ՚ի չարութե̃ բացակայել խորհեսցի, այլ և զբարդարութե̃ բուռն հարկանել փութասցի.

Ի

ԿԷ.

Ի պայծառութեան արժանապատուութեանց ոչ զարհուրի մանուկն։ քանզի յամսին մխէ զամենակեր ատամունս իւր։ Երբեմն նախ քան զանհրաժեշտ գալուստն նորա, փոխադրեսցուք յերկինս զընչիցն գթաւորութի։ քանզի ոչ ոք զոր յաշխարհի ժողովէ, նժդեհութեամբ անդր ուղեւորէ՝ տանի, այլ զամենայն ինչ թողեալ ի վերայ երկրի, մերկ համար տայ զկենաց իւրոց։

ԿԸ.

Փորն տէր է ամենեցուն, բայց ծառայ է ընդ ամենեսին՝ Ս. Յ.։ Սա յայնժամ մանաւանդ կոչեսցի տէր, յորժամ ինքն անձին իւրում արէ, եւ անտեղի հեշտութեանցն ոչ ծառայէ. այլ մարտակից ունելով զբարեպաշտ մտածութիւնն զանյաղթելի ինքնակալն անբան ախտից, զամենապարտօղ տափուխն՝ սպառազինութեամբ ուղղախոհութեան յաղթահարեսցէ։

ԿԹ

Ո՜ր օրհնեալ առաւելքն մարդոց յարեւմտեան, նոյնգունեակ մեղքն՝ հոգւոց զհետ երթան · որք յայտնապէս զգործսն պատկերացուցանեն. վ՛ս այնորիկ ո՛չ է 'ի դատաստանին զմնալ · ք՛զի նոքա վկայեն զխրացն իւրաքանչիւրոց · ո՛չ ձայն արձակելով, այլ զայնպիսիս յայտնելով՝ որպիսիք առ 'ի մէնջ գործեցան ·

Անցից գնացից ծովախճեմ նաւուքատակի առաջնախնձան մեծաւ առաջնկայ կենցաղոյս · որ զմեղ զնաւորդս իւր խաբէ, և սակաւ առ սակաւ քարշէ զընթացս, և առ իւրական վախճան՝ զիւրաքանչիւրն ածէ · Արդ՝ եթէ այս այսպէ՛ս իցէ, խոստովանեսցուք 'ի հասարական իրացն Տ՛էր, և ձեռամբ ընթասցուք 'ի մնացականն յաւիտեանս յաւիտենից ·

ՀԳ

Սէգ և բարձրայօն մարդն , մի՛ իբրև ցուլ եղջերաբարձր 'ի վեր ամբարձցի , այլ ածցէ զմտաւ զստորակայութի̃ մարմնոյն , և դադարեցուսցէ զամբարձումն սրտին ։ Քանզի թէև իշխան եղև 'ի վր̃ երկրի , մի՛ անգիտասցի՝ գոլով 'ի յերկրէ · որ 'ի հողոյ 'ի վր̃ աթոռոյ ելեալ , և 'ի նոյն յետ ժամանակի իջանել պարտի ։

ՀԴ

Փութացի՛ր հանապազ ո՛վ անպարտելի թգ̃ւոր · և ոչ̃ այնոքիկ՝ որք 'ի սանդուղս վերելակել սկսին , ոչ յառաջագոյն կան 'ի վերնում մասին շարժմանն , մինչև ժամանե̃լ իցեն 'ի ծայրն աստիճանին ։ Այնպէս և դու ունիջի՛ր զվերելս բարեացն · ոչ̃ զի և 'ի վերին արքայութե̃ն զմայլիցիս · զոր քեզ շնորհեցէ հանդերձ ըծակցաւդ քս̃ թգ̃ւորն այնոցիկ՝ որք թգ̃ւորեն և որք թգ̃ւորելոց են յաւիտեանս · ամէն ։

Թարգմանած յորդորական գլխոցն
Ագապիտոսի Սարկաւագի
առ Յուստինիանոս
Կայսրն.

Որոց սկզբնատառքն ըստ ցանկականին
հեգեն զայս բան.

Աստուածայնագոյն եւ բարեպաշտագունին թա
գաւորին մերոյ Յուստինիանոսի,

Ագապիտոս տրուպ սար-
կաւագս.

Բան յիշատակի :

Մըշակ ումըն՝ գուշակ եղեալ՝ աշ-
խատեցաւ՝ ըստ կարի ,
և աստուծոյ՝ փրկչին կամօք՝ յա-
ռաջ բերաւ՝ այս բարի :
Ոպա տենչիւ՝ առըն միոջ՝ բարե-
սիրի՝ տըպեցաւ ,
և յայտ եկեալ՝ ՚ի լըսելիս՝ հայկեան
սերի՝ հըպեցաւ :
Յորում ամի՝ Թուական հայոց՝ գո-
լով հազար՝ երկհարիւր ,
յիսուն և հինգ՝ ՚ի նոյն յարեալ՝
կատարուն էր՝ համար
իւր :
Եօթանասուն՝ երկու են սառ՝ բանք
խըրատու հոգևորք .
զոր ընծայեաց՝ Ողոքիմոս՝ վեհ
տըքայլին՝ ի գեորգ .

А. Мясников